

ЧАСОПІС У ЧАСОПІСЕ**ДЗІТЭР ШПААР****УСХОДНЕГЕРМАНСКІ ЧАСОПІС «НОЕ ЛАНДВІРТШАФТ»**

«Ное Ландвиртшафт» з'яўляецца новым спецыяльным часопісам, створаным на ўсходзе Германіі два гады назад у час перамен. Са студзеня 1992 г. ён аб'яднаўся з часопісамі «Фельдвиртшафт» і «Цірцухт», што выдаваліся да гэтага былой Акадэміяй сельскагаспадарчых навук ГДР.

Кампетэнтныя аўтары і кваліфікаваны рэдакцыйны калектыў выдаюць часопіс высокага ўзроўню. Ён звяртаецца да фермераў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі, кіраўнікоў упраўленняў, вучоных і навучэнцаў, зацікаўленых у стварэнні сучаснай экалагічнай і эфектыўнай сельскай гаспадаркі ў Германіі. Сваёй кампетэнтнай інфармацыяй, перадачай вопыту складанага своеасаблівага працэсу перабудовы сельскай гаспадаркі ў землях Усходняй Германіі, навуковымі рэкамендацыямі і ўласнай незалежнай аграпалітычнай пазіцыяй часопіс выклікае ўсё большую цікавасць не толькі на ўсходзе, але і ў іншых частках Германіі і за мяжой.

Хто хоча глыбей пазнаёміцца з сельскагаспадарчымі працэсамі ў Германіі і ў Еўрапейскай супольнасці і не задавальняецца ідэалагічна апрацаванымі, павярхоўнымі, прыхарошанымі выкладкамі, знойдзе ў гэтым часопісе багаты матэрыял для роздуму. Гэтым, на наш погляд, ён цікавы і для чытачоў Беларусі. Напрыклад, пад загалоўкам «Перажыць — гэта вельмі мала» (1992. № 1. С. 3) галоўны рэдактар часопіса, праф., д-р Клаус Бём, характарызуе сітуацыю ў сельскай гаспадарцы на ўсходзе Германіі. Ён паказвае, што тут ствараецца нешта новае і па гэтым новым ацэньваецца і сельская гаспадарка ў старых федэратыўных землях. Такім чынам, ён вызначае неабходнасць стварэння новай аграрнай канцэпцыі.

Пераарыентацыя сельскай гаспадаркі на ўсходзе пачалася, і яна не кіруецца ўяўленнямі Бонскага міністэрства сельскай гаспадаркі. Яна нават выявіла адарванасць яго палітыкі ад рэальнасці. У будучым адна трэць нямецкай сельскай гаспадаркі будзе весціся такімі аграрнымі прадпрыемствамі, якіх амаль не было ў старой федэратыўнай рэспубліцы. Пераважаць будуць юрыдычныя асобы з тысячай і больш гектараў, а таксама фермеры са 150—800 га сельскагаспадарчай плошчы. Ужо сёння ў новых федэратыўных землях існуе менш сельскагаспадарчай рабочай сілы ў разліку на гектар, а паказчыкі ўраджайнасці і прадукцыйнасці працы хутка прыраўноўваюцца да такіх жа паказчыкаў у старых федэратыўных землях.

Але новае нараджаецца пакутна, што абумоўлена масавым беспрацоўем на вёсцы, стратай як старой, так і сумесна створанай у кааператывах маёмасці. Колькі мужнасці сёння патрэбна, каб без уласнага капіталу, з няпэўнай маёмасцю; толькі з кароткатэрміновай арэндай зямлі і пры палітыцы, якая выключае дапамогу буйным гаспадаркам, стварыць магутныя аграрныя прадпрыемствы. Але ўсходнегерманскія сяляне мужныя. Яны арганізатары прыватных прадпрыемстваў, кіраўнікі аграрных кааператываў, таварыстваў з абмежаванай адказнасцю і акцыянерных таварыстваў ці проста члены або пайшчыкі новых прадпрыемстваў. Усе яны хочуць перажыць не толькі складаны час, але і за некалькі гадоў

задаць тон у новай еўрапейскай сельскай гаспадарцы не як субвенсіянаваныя пенсіянеры падаткаплацельшчыкаў, а як прадукцыйная частка эканомікі.

Аналіз аграпалітычных і аграэканамічных умоў для ўсходнегерманскай сельскай гаспадаркі дае Марцін Ірыён, шматгадовы аграрна-палітычны аглядальнік РЫАС Берлін (радыёстанцыя ў амерыканскім сектары Берліна). Ён знаўца сельскай гаспадаркі Усходняй Германіі. У сваіх перадачах працяглы час ён асвятляў развіццё сельскай гаспадаркі ў былой ГДР. Марцін Ірыён гаворыць: «Многія члены сельскагаспадарчых вытворчых кааператываў гублялі сваю маёмасць, сваё рабочае месца, сваю былую апору ў жыцці. Ад 800 тыс. сялян засталася толькі 200 тыс. Заходнегерманскія сяляне гэта прымалі без спачування. Усходні селянін не атрымаў салідарнасці. Беспрацоўе на вёсцы цяжкае! Гэта нават горш, чым у прамыслова-рамесніцкай сферы».

Але гэты працэс меў і станоўчы бок. Усходняя сельская гаспадарка аказалася даволі прыстасавальнай. На працягу аднаго года яна стала прадукцыйнай без вялікай дапамогі капіталу. І не таму, што яна была рэпрыватызавана і многія арганізатары фермерскіх гаспадарак заняліся былой сельскай гаспадаркай, а таму, што буйныя прадпрыемствы ў большасці выпадкаў да цяперашняга часу, нягледзячы на вялікае супраціўленне палітыкаў, у стане існаваць і развівацца.

Гэты працэс яшчэ не скончаны, але напрамак ясны. Наогул аграрная структура захоўваецца ў першапачатковым памеры, як гэта і назіралася ў былой ГДР. Такім чынам, эканомія, якой сацыялізм жадаў, але не дасягнуў, рэалізуецца ў працэсе змянення кіравання. Усход характарызуецца магутнымі аграрнымі прадпрыемствамі, галоўным чынам там, дзе прыродныя ўмовы не з'яўляюцца неспрыяльнымі.

Такія аграрныя прадпрыемствы кідаюць выклік сельскай гаспадарцы Заходняй Германіі. Яны выклікаюць здзіўленне бонскіх аграрных палітыкаў. Узнікае іменна тое, аб чым спецыялісты гаварылі з самага пачатку, аднак палітыкі Федэратыўнай Германіі з-за догмы аб «фермерскай сямейнай гаспадарцы» не хацелі бачыць. Іменна ў выніку палітычнага вылучэння ўсходніх аграрных прадпрыемстваў там развіваецца такая сельская гаспадарка, якая з'яўляецца канкурэнтаздольнай: застаецца толькі самая прадукцыйная ці такая, якая ўзнікае нанова.

Усходняя сельская гаспадарка ў германскім працэсе ўз'яднання не мела лобі, таму яна мае сваю эканамічную будучыню. За апошні год яна развівалася насуперак намерам палітыкаў, але па законах эканомікі стварыла, такім чынам, з'яву, якая ў будучым зменіць і палітыку.

У Германіі ёсць два розныя тыпы сялян, якія ўзніклі ў выніку розных аграрных умоў захаду і ўсходу. Калі аграрная палітыка будзе такой, як да цяперашняга часу, то ў канчатковым выніку захаваюцца заходняя сельская гаспадарка, якая залежыць ад вялікіх субсідый і ўсё больш і больш ад дзяржаўных мерапрыемстваў, і ўсходняя прадпрыемальніцкая сельская гаспадарка, якая дэманструе прагрэс.

Будучае прыкметна вызначаецца чарговай рэформай аграрнай палітыкі. Еўрапейскай супольнасці, якая знаходзіцца сёння ў тупіку. Перагаворы па ГАТТ больш чым калі-небудзь патрабуюць рэформ. Еўрапейская ж сельская гаспадарка прыніжае такія каштоўнасці рыначнай гаспадаркі, як спаборніцтва, рацыянальнасць, абнаўленне, эфектыўнасць і эканамічны поспех.

Пытанні рэформы аграрнай палітыкі Еўрапейскай супольнасці знаходзяць у часопісе адпаведнае асвятленне, паколькі тут ставяцца жыццёвыя пытанні нямецкай сельскай гаспадаркі, і не толькі ва Усходняй Германіі. Пры гэтым шырока разыходзяцца думкі аб вырашэнні названых пытанняў.

У артыкуле «Крызіс і рэформа» (1992. № 2. С. 14—15) д-р Бёмэ абгульняе існуючыя думкі ў наступных трох пунктах:

1. Абмежаваннем колькасці прадуктаў, стабілізацыяй цэн і знешняй

аховаі старшыня Саюза нямецкіх сялян хоча ўзмацніць уплыў механізмаў рыначнай гаспадаркі і абараніць сялян ад рэзкіх змяненняў структур. Рыначная эканоміка павінна быць сацыяльнай, асабліва ў сельскай гаспадарцы. Сяляне павінны атрымаць «свой даход на рынку», вядома, не на свабодным, а на рэгулюемым Еўрапейскай супольнасцю. Аднак пакуль што невядома, хто хоча і можа фінансаваць такую палітыку.

2. Камісар па аграрных пытаннях Еўрапейскай супольнасці Рай Мэк-Шары бачыць вырашэнне іх у камбінацыі значнага прыраўноўвання цэн да сусветнага рынку і непасрэднага пакрыцця страт за яе кошт. Галоўным аргументам супраць такога напрамку рэформы з'яўляецца тое, што сяляне становяцца залежнымі «дзяржаўнымі пенсіянерамі». Крытыкуецца і тое, што больш буйныя гаспадаркі трапляюць у нявыгаднае становішча пры непасрэдных плацяжах. Адначасова ўзнікае небяспека, што гэтая дапамога хутка скарачаецца.

3. Аграрныя эканамісты ва ўзаемадзеянні свабодных аграрных рынкаў і хуткай змены структуры ў сельскай гаспадарцы бачаць адзіна магчымы выхад з тупіку. Толькі прадпрыемствы, на якіх рабочая сіла дастаткова забяспечана зямлёй і капіталам, могуць утрымацца. Для таго каб стварыць канкурэнтаздольныя сучасныя гаспадаркі, дастаткова было б рацыянальна ўкладзеных падаткаў. Субсідыі ж для захавання недастаткова забяспечаных прадпрыемстваў выкінуты на вецер. Нямецкая прамысловасць падзяляе такі пункт погляду. Аднак такое вырашэнне пытання для большасці сялян старых федэратыўных зямель выкліча іх збыдненне. Ва ўсходнегерманскай сельскай гаспадарцы гэтае змяненне структуры ўжо цяпер абумоўлівае адпаведныя вынікі.

Мэта цяперашніх перагавораў па ГАТТ заключаецца ў паляпшэнні эканамічных адносін паміж краінамі свету. Пры гэтым адна з галоўных задач заключаецца ў тым, каб скараціць субсідыі, якія выдзяляюцца амаль ва ўсіх краінах на карысць сельскай гаспадаркі. Вопытны эксперт ЕЭС д-р Гюнтэр Цідэ інфармацыйна каменціруе аналіз субсідый ОЭСР (1992. № 3. С. 28—29). Для ЕЭС за 1990 г. атрымліваецца велізарная сума — 146 млрд. долараў. З іх 82 млрд. долараў субсідый на прадукцыю і 64 млрд. долараў нагрузак для спажыўцоў атрыманы за кошт штучнага падаражання прадуктаў, з дапамогай якіх дзяржава праз сваю аграрную палітыку ўздзейнічае на сельскагаспадарчых вытворцаў і спажыўцоў. Ці ж гэта выяўленне высокай эфектыўнасці сельскагаспадарчай вытворчасці?

У артыкуле «Экстэнсіфікацыя: збянтэжанасць ці выхад» (1992. № 4. С. 30—34) д-р Герд Грэф, прыватны кансультант прадпрыемстваў, асвятляе ролю і магчымасці экстэнсіфікацыі у сельскай гаспадарцы ў сувязі з узмацненнем ціску аграрнай палітыкі ЕЭС.

Экстэнсіфікацыя, як сцвярджаюць палітыкі, магічная формула. Такім чынам, на іх думку, можна скараціць вытворчасць і лішкі і ліквідаваць аграрны экспарт. Пры гэтых, што пастаянна зніжаюцца, шляхам кампенсацыі павінна пакрывацца розніца ў адносінах да мінулых цэн. Такім чынам, Бон і Брусель хочуць забяспечыць сялянскай сям'і даход з больш сціплай плошчы і на будучае. Гэтая новая спроба палітыкаў вырашыць канфлікт не будзе мець поспеху, бо яна мала прыдатная, каб вывесці сельскую гаспадарку з крызісу, а можа, наадварот, яшчэ больш яго абвастрыць.

Сяляне — калісьці аснова і ўпрыгожанне нацыі — становяцца, такім чынам, лайдакамі, якія жывуць за кошт грамадства. З прычыны пагражальнага заняпаду цэлай прафесіі палітыкі спрабуюць апраўдаць перад падаткаплацельшчыкамі дадатковыя нагрузкі, якія вынікаюць з гэтага. Размова ідзе аб плацяжах, на якія сяляне маюць права за ахову прыроды, навакольнага асяроддзя і культурнага ландшафту.

Экстэнсіфікацыя павінна цяпер дапамагчы палітыкам выйсці з цяжкага становішча, бо яны не хочуць адкрыта прызнаць свае памылкі ў мінулым. Наадварот, перад тварам пагражальнай небяспекі яны не на-

зываюць сапраўдных прычын крызісу, прытрымліваюцца фальшывага ідэалу сельскай гаспадаркі. Аднак рыначная гаспадарка бярэ сваю сілу з эканамічнай рацыянальнасці, а не з ідэалагічных перадумоў. Сацыялізм разбурыўся таму, што ён не адпавядаў гэтай простае ісціне: тут эканоміка падпарадкоўвалася палітыцы, ідэалогія панавала над эканамічным розумам. Сельская гаспадарка павінна скінуць з сябе гэтыя пугы рэгламентацыі палітыкай, калі яна хоча паспяхова развівацца ў патрэбным напрамку.

Д-р Г. Грэф даказвае, што адказ на пытанне аб выбары экстенсіўнай ці інтенсіўнай сістэмы гаспадарання ў сельскагаспадарчай вытворчасці залежыць ад развіцця рынку, мясцовых умоў і ўплыву закону аб памяншэнні прыбаўкі ўраджайнасці. Зыходзіць трэба з прынцыпу гранічнай вартасці ці гранічнай карысці. Грунтуючыся на мадэльных эканамічных разліках, аўтар паказвае, што ў будучым экстенсіўных ці інтенсіўных гаспадарак не будзе. На кожным канкрэтным месцы трэба праверыць магчымасць інтенсіўнай і экстенсіўнай вытворчасці, і тады для дадзенага прадпрыемства ўзнікнуць спецыфічныя структуры з экстенсіўнымі і інтенсіўнымі галінамі.

Мы каратка пазнаёмілі чытачоў з аграпалітычным і аграэканамічным зместам асобных артыкулаў часопіса «Ное Ландвиртшафт». Зараз ва ўмовах Беларусі неабходна глыбока вывучаць тыя працэсы, якія адбываюцца за мяжой і асабліва ў Еўропе, каб не паўтараць памылак еўрапейскай аграрнай палітыкі, не ісці за новымі ідэалогіямі і не захоўваць ужо адмерлыя аграрныя структуры.

Акрамя таго, штомесячны часопіс прапануе таксама шмат новых навуковых дасягненняў і практычны вопыт ва ўсіх галінах раслінаводства і жывёлагадоўлі.